

Gulyás Antal

(1884-1980)

Gulyás Antal az Arad megyei Vaszolyán 1884. december 13-án született, édesapja jegyző volt. Egyetemi tanulmányait Kolozsvárott fejezte be a természetrajz-földrajz szak elvégzése után. Ugyanott avatták doktorrá 1907-ben. Beiratkozott a kolozsvári (Kolozsmonostor) Gazdasági Akadémiára, s 1910-ben okleveles gazda lett. Kassáról 1921-ben illegálisan átjött Magyarországra, s Pallagon, a Gazdasági Akadémián kapott állást. 1921 áprilisától a Növénytani, Növénykörtani- és élettani tanszék vezetője. 1938-ban a Debreceni Tudományegyetemen egyetemi magántanári képesítést szerzett, s ettől kezdve ott is tartott előadásokat a növénykörtan tárgyköréből. Állami megbízásként ellátta 1934-től a debreceni Növényegészségügyi Körzet vezetését. 1939-től 1945-ig a pallagi Gazdasági Akadémia igazgatója, ott 1949-ig, az intézmény megszűntetéséig oktatta a gazdasz hallgatókat. Nyugdíjasként is tovább dolgozott a pallagi Mezőgazdasági Intézetben, ahol főként a dohány és a burgonya kórtanával, az öntözés nélküli rizstermesztéssel foglalkozott. A Tudományos Minősítő Bizottság 1952. június 12-én addigi tudományos munkássága alapján kandidátusi fokozatot adományozott neki. 1956. februártól a Magyar Biológiai Társaság Debreceni Osztályának elnökévé választották.

1968-ban a debreceni agrárfelsőoktatás százéves centenáriumi ünnepségén az Elnöki Tanács a Munkaérdemrend ezüst fokozatával tüntette ki.

A Debreceni Agrártudományi Egyetem rektora és tanácsa a jogelőd intézmény volt igazgatójának több mint 30 éven át az agrárszakemberek oktatásában és a tudományos kutatásban elért kimagasló eredményeiért a Doctor Honoris Causa kitüntető címet adományozta 1978-ban.

Gulyás Antal nevéhez fűződik a Debreceni Gazdasági Akadémia Növénykörtani Tanszékének fejlesztése. Nagy súlyt helyezett a tanszék tudományos gyűjteményeinek bővítésére, agrobotanikus kertet, kórtani üvegházat létesített. A kórtan oktatását a három akadémia közül a legmagasabb színvonalra emelte Debrecenben.

Agrárszakemberek generációinak volt elhivatott oktatója. Kiváló növénykörtanosokat nevelt. Tanítványai voltak: ifj. Göllner János, Gróf Béla, Komlóssy György, Révy Dezső, Ubrizsi Gábor.

Tudományos életművét 15 szakkönyv és mintegy 100 tudományos közlemény reprezentálja. Könyveiben részletesen tárgyalta a kórokozók biológiáját, kártételének módját és időpontját, a gazdanövény fogékonyságát. Műveit a nemzetközi szakirodalom tanulmányozása alapján személyes kutatásaira és kísérleteire alapozta. Legfőbbképpen a víruselmélettel, a vírusok fertőzési módjával foglalkoznak.

Tudományos munkásságának fő területét a dohány, a burgonya és a rizs kártevőivel, az ellenük való védekezéssel összefüggő tevékenység képezte. Úttörő munkát végzett a virológiában.

A dohány betegségeiről 34 szakcikke, 3 önálló könyve jelent meg nyomtatásban, ezek közül talán a legjelentősebb a „Dohány betegségei és kártevői” című. A mű megjelenésének időpontjában a dohány betegségeinek tudományos vizsgálata, szakirodalmi feldolgozása és a védekezési módok, lehetőségek megállapítása egyike volt a legfontosabb növénykörtani feladatoknak hazai viszonyaink között.

Nemcsak a kiválóan értékes, s tudományos szempontból elsőrendű munkáért illeti teljes elismerés a szerzőt, hanem gyakorlati szempontból is; mert a dohánytermelő gazdák érezték leginkább a dohány betegségeit és a védekezési eljárásokat ismertető munka hiányát.

Víruskutatásait nyugdíjazása után is folytatta, s még mintegy 30 közleményével jelentkezett a szakirodalomban.

Meg kell említenünk a Debreceni Dohánykísérleti Állomásnál végzett tevékenységét. A rétházi és a tatárfalvi dohányokon, nagyobb területen „elszalagosodást” észlelt. Felmerült a kérdés, hogy a tünet a „mozaikbetegség” egyik megjelenési formája-e, vagy valami más betegség? Gulyás professzor felsorakoztatta a világ addigi növénykórtanosainak álláspontját a betegségről, majd saját kísérletei alapján foglalt állást: „Az elszalagosodás a nem megfelelő külső termelési faktorok (talaj, levegőhiány, vízbőség, edofikus élet)” következménye, a betegség előidézője, ezek azonban „nem fertőző tényezők”.

Megfigyelte, hogy hazánkban a dohány, a burgonya, a répa és a pillangósok között okoznak súlyos károkat a vírusok. Megfigyelését több éven át a Magyar Királyi Dohánykísérleti Állomás kutató kertjében különböző fajta dugványokon végezte. Eljárt a Dunántúl-Tiszántúl dohánytermelő gazdaságaiba tapasztalatszerzés végett. Oltási kísérleteit üvegházban végezte.

Kitartóan foglalkozott a burgonyagumók ökológiai és vírusos eredetű leromlásával. Kidolgozta a burgonya vírusbetegségei elleni védelem módszereit. Ide vonatkozó kutatásait 1922-ben kezdte el, de igazgatóságának éve alatt szüneteltette. Később folytatta kísérleteit. E téren elért eredményeiért a Magyar Tudományos Akadémiai Biológiai és Agrártudományok Osztálya a Növényegészségügyi Szakbizottságának tagjává választotta, s feladata volt az ötéves terv elkészítésében a „vírus vizsgálatok” ellenőrzése.

1952-ben összegezte a „vízi-rizs” árasztás nélküli termesztésére irányuló kísérleteinek tapasztalatait. Kidolgozta az időszakos öntözéssel történő rizstermelés agrotechnikáját. Rizsmagvak edzésével az embrionális sejtek protoplazmájának alkalmazkodó képességét felhasználva, szárazságtűrő rizst állított elő.

Tanítványait fokozatosan vezette be a tudományos kutatás és szakirodalmazás módszereibe. Önmagától, de környezetétől is feltétlen munkafegyelmet kívánt. Szívós, következetes munkáján és tehetségén alapult biztos, fölényes tudása; amely tiszteletet parancsolt tudós-tanárnak, gyakorlati gazdáznak.

1980. május 5-én, 95. életében hunyt el.

Főbb munkái:

A dohány növénykórtana. Debrecen, 1934. 229 lap

A dohány melegági betegségei. Bp., 1951. 67 lap

A dohány betegségei és kártevői. Bp., 1965. 245 lap

Forrás: A Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum Díszdoktorai (Szerkesztette: Jávor András, Debrecen 2002)